

13.8.2021

Kaksikielisyystoimikunta 2019-2021

Toiminta ja ehdotukset

Asettaminen, tehtävät, jäsenet ja kokoontuminen

Kaupunginhallitus asetti 10.6.2019, 440 § toimikaudekseen kaksikielisyystoimikunnan, jonka tehtävänä on ollut:

- seurata ja arvioida kaksikielisyysden toteutumista kaupungin tarjoamien palvelujen osalta sekä kaupungin henkilöstön piirissä;
- käsitellä kaksikielisyysden suunnitelmallista edistämistä kaupungin toiminnassa;
- tehdä esityksiä kaksikielisyysden edistämiseksi ja toteuttamiseksi;
- raportoida kaksikielisyysden toteutumisesta sekä kaupungin palvelujen ja henkilöstön kielivarannon kehittämistyöstä toimikunnan määrittelemillä kohdealueilla.

Samalla kaupunginhallitus päätti nimetä jäsenet ja varajäsenet seuraavasti:

Jäsen	Varajäsen
Marjatta Palmroth	Caesar von Walzel
Bicca Olin	Terhi Ainiala
Marianne Laxén	Mikko Vesa
Jeja Pekka Roos	Virva Muotka
Tiera Laitinen	Marika Sorja
Björn Månsson	Lotta Keskinen
Runa Ismark	Björn Bonsdorff

Puheenjohtajaksi kaupunginhallitus valitsi Björn Månssonin ja varapuheenjohtajaksi Tiera Laitisen.

Kaupunginhallitus määräsi toimikunnan esittelijäksi hallintopäällikkö Antti Peltosen kaupunginkansliasta. Toimikunnan sihteerinä on toiminut hallintoasiantuntija Jenni Björksten kaupunginkansliasta 31.7.2020 saakka ja kielenkääntäjä Jenny Schroderus kaupunginkansliasta 1.8.2020 lukien.

Kaksikielisyystoimikunta on kokoontunut toimikautensa aikana 18 kertaa.

13.8.2021

Yhteistyö

Toimikunta antoi lausunnot kaupunginhallitukselle Helsingin kaupungin palvelujen yhdenvertaisuussuunnitelmasta vuosille 2020-2021 sekä oikeusministeriön selvityksestä usean kielen merkitsemisestä väestötietojärjestelmään. Kaupunginkanslialle annettiin lausunto ohjeesta kielitaidon huomioon ottamisesta palkkauksessa

Toimikunnan jäseniä on osallistunut joihinkin sosiaali- ja terveystoimialan ruotsinkielisten palveluiden työryhmän kokouksiin.

Kuulemiset

Keskeisenä toimikunnan työtapana kaksikielisyyden toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa on ollut asiantuntijoiden kuuleminen eri toimialoilta ja kaupungin toiminta-alueilta. Näissä kuulemisissa on keskitytty erityisesti kyseisen alueen toimintaan kaksikielisyyden näkökulmasta.

Toimikunta on kuullut kokouksissaan eri toiminta-alueita seuraavasti:

Osallisuus ja stadiluotsit 3.12.2019

Maahanmuuttajien kotoutuminen 13.2.2020

Kotihoito 12.3.2020

Apotti-järjestelmä 2.6.2020

Kaupunginkanslian strategiasasto ja kaupunkistrategian valmistelu
1.9.2020

Kielillisäohjeistuksen valmistelu kaupunginkanslian henkilöstöosastolla
1.9.2020

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 29.9.2020

Pelastuslaitos 27.10.2020

Kaupunkikonsernin ohjaus 27.10.2020

Kaupunkiympäristön toimiala 1.12.2020

Verkkoviestintä ja hel.fi –uudistus 1.12.2020

Joukkoliikenne, HSL ja HKL 23.2.2021

Kaupunkitasoisen kaksikielisyyden koordinoinnin verkosto 23.3.2021

Sisäinen viestintä 20.4.2021

Kaksikielisen viestinnän kehittämisohjelma 18.5.2021

Kaupungin ja sen konsernin toimijoiden lisäksi toimikunta on kuullut kokouksissaan ulkopuolisia tahoja seuraavasti:

Oikeusministeriön hanke kieli-ilmapiirin parantamiseksi 13.2.2020
Svenska kulturfondenin selvitys yleisistä kirjastoista kaksikielisissä kunnissa 2.6.2020

Svenska nu –verkosto 29.9.2020

Helsingin kieli-ilmapiiri –raportti osana oikeusministeriön tilaamaa kie-libarometriä 19.1.2021

13.8.2021

Kaupunginhallituksen päätös selvityksestä toimikunnan toiminnasta 2017-2019 ja annetut lisäohjeistukset

Kaupunginhallitus käsitteli kaksikielisyystoimikunnan 14.5.2019 antaman selvityksen toimikaudelta 2017-2019 ja antoi 24.2.2020, 133 § lisäohjeistuksia.

Kaupunginhallitus edellytti, että jokaiselle toimialalle ja liikelaitokselle laaditaan toiminnan tarpeisiin vastaava kielisuunnitelma kielellisten palveluiden ja riittävän henkilökunnan kielitaidon turvaamiseksi. Kaupunginhallitus korosti kaksikielisen logon nykyohjeistuksen mukaisen käytön tärkeyttä sekä totesi kaupunginkanslialle kuuluvat kaksikielisyiden toteuttamisen koordinoinnin ja seurannan.

Toimikunta on seurannut kaupunginhallituksen antamien lisäohjeistusten toteuttamista.

Kielisuunnitelmat

Kaupunginhallituksen annettua kehotuksen kielisuunnitelmien laadintaan hyväksyttiin keväällä 2020 toimikunnassa kaupunginkanslian laatima kielisuunnitelman malli.

Kehotus kansalliskielten kielisuunnitelmien laadintaan vuoden 2020 loppuun mennessä ja toimikunnan hyväksymä malli lähetettiin toimialoille, virastoille ja liikelaitoksille kaupunginkanslian hallintojohtajalta 29.4.2020.

Pääosa toimialoista, virastoista ja liikelaitoksista teki tai päivitti kielisuunnitelmansa vuoden loppuun mennessä. Kielisuunnitelmia käsiteltiin toimikunnan kokouksissa kevätkaudella 2021.

Toimikunta toteaa olevan ilahduttavaa, että kielisuunnitelmat on laadittu. Kielisuunnitelma toimii työkaluna kaksikielisyiden aktiiviseen toteuttamiseen ja muistuttaa kaksikielisyiden huomioon ottamisesta relevantilla tavalla kaikissa toimintamuodoissa.

Kuitenkin suurimmassa osassa kielisuunnitelmia asiaa käsiteltiin melko pintapuolisesti, eikä kehittämiskohteita tai niiden kehittämissuunnitelmia ollut juuri dokumentoitu. Lisäksi osa suunnitelmista käsitteli, jopa painotti, kansalliskielten sijasta ja lisäksi vieraita kieliä. Ajan tasalla pidettävän ja selkeästi vastuutetun kielisuunnitelman avulla muiden kaksikielisyteen liittyvien kehittämiskohteiden hallinta on helpompaa ja tehokkaampaa.

Toimikunta kehottaa toimialoja, virastoja ja liikelaitoksia edelleen kehittämään ja päivittämään kielisuunnitelmiaan. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää siihen, että kielisuunnitelma on kansalliskielten turvaamisen väline. Luonnollisesti ei ole estettä tehdä kielisuunnitelmia myös muiden kielten osalta.

13.8.2021

Kaupunkitasoinen kaksikielisuuden koordinoinnin verkosto

Kaupunginhallituksen annettua kehotuksen kaupunginkanslialle kaksikielisuuden toteuttamisen koordinoinnista ja seurannasta kansliapäällikkö käynnisti suunnittelutyön 25.3.2020.

Koordinaatio perustuu kaupunginkanslian osastojen ja toimialojen väliselle tiiviille verkostolle ja yhteistyölle.

Koordinaation pohjana on verkosto, johon liittyvät osastojen ja toimialojen ”osavastuuhenkilöt”. Hyviä verkostomaisia työtapoja on pienemmässä mittakaavassa eri puolilla Helsingin kaupungin organisaatiota.

Toimikunta pitää verkoston perustamista edistysaskeleena. Toimikunnan ja verkoston yhteiskokous tavoitteista ja toimintamuodoista pidettiin 23.3.2021. Jatkossa yhteistyötä toimikunnan ja verkoston välillä tulee kehittää.

Kaksikielisen logon käyttö

Kaupunginjohtaja hyväksyi johtajistokäsittelyssä 5.4.2017, 29 § Helsinki-tunnusta ja kaupungin yhtenäistä visuaalista ilmettä koskevan ohjeistuksen. Ohjeistuksen mukaan kaupungilla on ns. Helsinki-tunnus, josta on olemassa eri kieliversioita sekä kaksikielinen Helsinki-Helsingfors –versio. Päätöksen mukaan syksyn 2017 aikana ohjeistuksen sovellutuksia täydennetään.

Ohjeistuksen sovellutukset on koottu brand.hel.fi –sivuille. Kieliversioiden käytön ohjeistusta on lisätty alkuperäisestä, lisätyt ohjeet käännetään ruotsiksi. Ohjeistuksessa korostetaan useassa kohdassa kaksikielisyyttä.

Ohjeistuksessa muun muassa todetaan, että Helsingillä on arvokas kielihistoria, jossa ruotsin kielellä on merkittävä rooli. Tämän vuoksi on tärkeää huomioida kaksikielisen tunnuksen käyttö eri tilanteissa. Ruotsin kieli tulee olla edustettuna kaikessa viestinnässä, joka palvelee kaupunkilaisia ja kaksikielistä väestöä.

Helsingin kaupungilla on kaksikielinen (2.), ruotsinkielinen (3.) ja suomenkielinen (1.) versio tunnuksesta. Kaksikielistä versiota käytetään kaikissa kaksikielisissä yhteyksissä ja tilanteissa, joissa kaksikielisyys on edustettuna. Ruotsinkielistä versiota käytetään täysin ruotsinkielisissä yhteyksissä.

Kansainvälisessä markkinoinnissa ja visuaalisessa kommunikaatiossa, joka palvelee useampaa kieliryhmää, käytetään suomenkielistä tunnusta (1.).

13.8.2021

Ohjeistus on muodollisesti hyvässä tilassa. Kuitenkin sekä toimikunnan jäsenille tulevan että muun palautteen perusteella vastaan tulee koko ajan käytännön tilanteita, joissa ei ole huolehdittu kaksikielisen tunnuksen käytöstä kaksikielisessä tai ruotsinkielisessä viestinnässä tai materiaalissa.

Toimikunta kehottaakin toimialoja, virastoja ja liikelaitoksia paremmin täytäntöönpanemaan annettua ohjeistusta kaupunginhallituksen esittämällä tavalla.

Lisäksi toimikunta esittää uudelleen muutosta logohierarkiaan siten, että lähtökohtana logon käytössä olisi kaksikielinen logo niin kansallisissa kuin kansainvälisissäkin yhteyksissä.

Toimikunnan 14.5.2019 antamassaan selvityksessä esitettyjen ehdotusten seuranta

Edellä todettujen kokonaisuuksien lisäksi toimikunta toteaa, että sen esittämiä ehdotuksia on viety eteenpäin tai ollaan viemässä eteenpäin seuraavilla osa-alueilla:

- Henkilöstön kielitaidon lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi kielillisä palkkausjärjestelmän osana on uudistettu. Se selkeämmin tarjoaa mahdollisuuden hyötyä kielitaidosta.
- Henkilöstön kaksikielisyyden ja muun kielitaidon kirjaamisen edistäminen helpottuu uuden henkilöstöhallintajärjestelmän käyttöönoton myötä.
- Viestinnän linjauksissa on lähtökohtana viestinnän suorittaminen oletusarvoisesti molemmilla kansalliskielillä.
- Kaupungin verkkosivuja ja myös niiden kieliversioita kehitetään vuonna 2021 hel.fi-uudistuksessa.
- Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, jossa kieliryhmät on rakenteellisesti erotettu toisistaan, kieliryhmien välistä yhteistyötä edistetään ja Nordiska Skolanin konsepti etenee.
- Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on kehitetty ruotsinkielisiä kirjastopalveluita muun muassa rohkaisemalla asiakkaita ja henkilökuntaa käyttämään ruotsin kieltä erityisesti niissä kirjastoissa, joissa on ruotsinkielistä asiakaskuntaa ja henkilöstöä (Oodi, Lauttasaari, Rikhardinkatu ja Töölö). Nuorisopalveluissa on järjestetty kaksikielisiä tapahtumia.

Toimikunta toteaa, että 2020 keväällä alkanut koronapandemia on työllistänyt toimialoja, virastoja ja liikelaitoksia siten, että on selvää, ettei kaikkia muun muassa kaksikielisyyteen kohdistuvia kehitysideoita

13.8.2021

---

ja –toimenpiteitä ole voitu edistää. Toimikunta kuitenkin kehottaa tilanteen normalisoitua palaamaan sen esittämiin kehitysehdotuksiin.

Toimikunnan uudistamat ehdotukset

Toimikunta uudistaa kehotuksensa kaksikielisyyden kehittämiseksi seuraavasti.

Yleistä

- Toimikunta on käsittänyt tehtävänsä siten, että toimivan kaksikielisyyden turvaamiseksi tulisi tarkastella erityisesti ruotsinkielisiä palveluita, jotka tällä hetkellä yleisesti ottaen toimivat huommin kuin suomenkieliset. Tehtävään sisältyy myös kieliryhmien välisen vuoropuhelun ja yhteistyön edistämistä.
- Kaupungin tulisi tehokkaasti ja kattavasti kerätä tilastotietoa sekä kaupunkilaisten että henkilöstön kaksikielisyydestä ja kielellisiin palveluihin liittyvistä tarpeista. Kaupungin asiakaspalvelussa käyttämien niin fyysisten kuin sähköisten lomakkeiden tulisi olla kaksikielisiä, erillisistä lomakkeista eri kieliryhmille tulisi pyrkiä luopumaan.
- Helsingin kaupunki voisi kutsua koolle kansainvälisen (Eurooppa ja Kanada) kaksikielisten kaupunkien verkoston. Maailmassa on runsaasti kaksikielisiä, riittävän suuria kaupunkeja, joiden kanssa ajatuksia vaihtamalla erilaiset hyvät käytännöt voisivat levitä molempiin suuntiin.

Henkilöstö

- Kaupungin tulisi tarkemmin kerätä tietoa henkilökuntansa kielitaidosta. Tietoa tulisi olla siitä, mikä on työntekijän äidinkieli (tässä tulisi olla vielä mahdollisuus ilmoittaa useampi kieli äidinkieleksi) ja mikä on kielitaito. Lisäksi kattava tieto eri tehtävien kielitaitovaatimuksista tulisi olla olemassa.
- Kaikkien tehtävien tehtäväkuvauksissa ja vaativuuden arvioinneissa tulisi aina olla tarpeeseen perustuva kannanotto vaadittavaan kielitaitoon. Niin ikään kielitaidon lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi kielikoulutusta henkilöstölle tulisi järjestää systemaattisesti. Työmarkkinoille kaupungilta suunnattavan materiaalin (työnantajamarkkinointi) tulisi oletusarvoisesti olla molemmilla kielillä.

Viestintä

- Toimialojen, virastojen ja liikelaitosten tulee huolehtia siitä, että käytettävissä on riittävä määrä ruotsinkielisiä tiedottajia, jotta molempien kieliryhmien viestintä on tehokasta ja laadukasta.

13.8.2021

Henkilöstöviestintää ruotsiksi tulisi edistää esimerkiksi kirjoittamalla henkilöstölehteen artikkeleita myös ruotsiksi.

- Lähtökohtana tulisi olla, että kaupungin verkkosivujen kieliversioiden sisältö on sama molemmilla kansalliskielillä. Siirtymisen eri kieliversioiden välillä tulisi olla joustavaa, jottei kieliversiota vaihtaessa tarvitsisi lähteä liikkeelle uudestaan etusivulta.

Hankinnat

- Hankintakäsikirjaan tulisi laatia selkeä ohjeistus siitä, miten kielinäkökulma otetaan huomioon palveluiden hankinnoissa.

Kaupunkiympäristön toimiala

- Kaupungin toimipisteiden ja tilojen kyltit ja opasteet tulisi toteuttaa yhdenmukaisesti oletusarvoisesti molemmilla kielillä ja kaksikieliselä logoversiolla. Myös kolmikielisen kyltityksen tarve on arvioitava.
- Pelastuslaitoksen ensihoidon kielitaitoon tulee kiinnittää huomiota. Olisi hyvä, jos ruotsinkielinen ensihoitaja olisi tavoitettavissa puhelimitse, mikäli ambulanssissa ei ole ruotsinkielentaitoista henkilökuntaa. Ensihoitopalveluun joutuminen on potilaalle erityisen stressaava tilanne, jolloin oman äidinkielen käyttämisen merkitys korostuu.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

- Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, jossa kieliryhmät on rakenteellisesti erotettu toisistaan, korostuu kieliryhmien välinen yhteistyö. Tätä tulisi systemaattisesti toteuttaa muun muassa kumppanuuskoulutoiminnalla ja äidinkielenomaisella ruotsin opetuksella suomenkielisissä kouluissa samoin kuin äidinkielenomaisella suomen opetuksella ruotsinkielisissä kouluissa.
- Ruotsinkielisen henkilöstön rekrytointia edistetään muun muassa yhteistyöllä oppilaitosten kanssa sekä tarjoamalla työsuhte-asuntoja.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

- Kirjastoverkkoon tulisi lisätä erityisesti ruotsinkielistä palvelua tarjoavia kirjastoja ruotsinkielisten palvelutarpeiden tyydyttämiseksi. Lisäksi ruotsinkielisiä työntekijöitä tulisi kierrättää muissakin kirjastoissa suunnitelmallisesti, erityisesti lapsille suunnatun toiminnan järjestämiseksi.
- Nuorisopalveluissa tulisi kieliryhmille suunnatun ohjelmatarjonnan lisäksi edelleen kehittää yhteistä ohjelmatarjontaa, jotta kie-

13.8.2021

---

liryhmät tapaisivat edistään nuorten luontevaa toimimista myös toisen kieliryhmän edustajien kanssa. Nuorisoneuvoston toiveiden mukaisesti ruotsinkielistä tietoa nuorisotoiminnasta verkkosivuilla tulisi parantaa.

- Kulttuuritaloille tulisi kullekin saada oma ruotsinkielinen tuottaja, jolloin varmistettaisiin vahva kulttuurituotanto molemmilla kielillä.

Sosiaali- ja terveystoimiala

- Sosiaali- ja terveyshuollossa on erityisen tärkeää varmistaa palvelujen saatavuus äidinkielellä. Toiminta on turvattava niillä kolmella terveysasemalla, joilla on velvollisuus tarjota ruotsinkielistä palvelua.
- Terveysasemaverkkoon tulisi lisätä neljäs ruotsinkielistä palvelua tarjoava terveysasema Malmille Pohjois-Helsingin ruotsinkielisten palvelutarpeiden tyydyttämiseksi.
- Ruotsinkielentaitoisesta henkilökunnasta on akuutti pula koko sosiaali- ja terveystoimialalla. Ruotsinkielisen henkilöstön rekrytointia edistetään muun muassa yhteistyöllä oppilaitosten kanssa sekä tarjoamalla työsuhdeasuntoja.
- Sosiaali- ja terveystoimialan laajoissa ostopalveluissa tulee ottaa tarkasti huomioon kielivaatimukset ja rakentaa toimivat seuranta- ja sanktiointijärjestelmät palveluiden laadun tarkkailemiseksi. Vanhusten ja lasten palveluissa, erityisesti kotihoidossa, joissa äidinkielen käytön merkitys on suurinta, tulee kielitaitoisen henkilökunnan saamiseen kiinnittää erityistä huomiota.

Toimikunnan uudet kehotukset

Toimikunta kehottaa kaksikielisyysedistämiseksi vielä seuraavaa:

- Kaksikielisyystoimikunta asetetaan uudelleen seuraavalle valtuustokaudelle.
- Tutustutaan muihin kotimaisiin ja ulkomaalaisiin kaksikielisiin kaupunkeihin ja etsitään parhaita käytäntöjä.
- Kieli-ilmapiiiristä tehtyä ja tehtäviä tutkimuksia hyödynnetään kaksikielisyysasioiden suunnittelussa tehokkaammin.

Asetettavan kaksikielisyystoimikunnan tulisi jatkaa nykyisen työtä muun muassa seuraavasti:

13.8.2021

- Perehtymällä nykyisen toimikunnan työhön ja jatkamalla kehityskohteiden seuranta pyrkimyksenä taata tasa-arvoinen palvelu molemmilla kotimaisilla kielillä.
- Seurata kielisuunnitelmien toteutumista ja edelleenkehittämistä.
- Seurata kieli-ilmapiiirin kehittymistä ja sen mittaamisen perusteella tehtäviä toimenpiteitä.